

1 Uitdrukkingen en/of woordenlijst

abandonneren	opgeven, verlaten
aenleggen ende verweeren	na aanklagen, beschuldigen voor de rechtbank en het zich verdedigen. Bijv: "... naer aenleggen ende verweeren van beijde partijen wert geweest voor sententie ..."
baenen	pachten
ban	verplichting aan grondeigenaren om een stuk dijk (bandijck) te onderhouden of te laten onderhouden
behoudelijck	op voorwaarde dat
bekellengieringe	bekeuring
bette met pool	bed met kussen
bewijs gedaen	schuldeiser legt beslag op goederen van een schuldenaar. "ende Cornelis voors. heeft zijn bewijs gedaen Matthijs Jans beste paert daertoe die genacten die daertoe staen"
aen burse vallen	beurskoers. Bijv. "Marinus Maertens is van dese zaecke met mij overcomen ende heeft mij beloofd 5 daelders gelijk zij nu gaen ofte aen bursen vallen"
cavelen en delen	erfenis verdelen ¹ , zie ook bij schedulen
cours ende ganck	doorgaan
cuere	gewoonrecht. "...volgens de cuere van Seelandt..."
derde dach	juridische term om aan te geven dat er voor de derde keer aangemaand is, en daarna tot verder stappen kan worden overgegaan (beslaglegging, verkoop van goederen ed.)
diesendaege	dinsdag
genachten	na een bepaalde periode dat bijv. nog een schuld voldaan kon worden. Zie bij "bewijs gedaen". Ook wel "staende die genachten"
gereet gelt	geld, contant te betalen
geschoeten	als belasting per gemet opgelegd
gewesen	uitspraak gedaan
grotelijck gegraveert ²	zwaar benadeeld (MPS: of staat er "gegraveert", dat zou je kunnen lezen als "hevig beledigd")
hoope	bij elkaar. Bijv: " ... heeft gelevert ... in twee perceelen ende dat bij den hoope, ..."
int goe	Bijv: "schepenen hebben gewesen dese twee partijen zijn gewesen in goede mannen, veraccorderen zij tis wel int goe, veraccorderen zij niet zoe hebben ten naeste tselve recht ende Pieter ? heeft genomen Jan Pieters Lempes, ende Pauwels Diericks heeft daertoe genomen ?"
jaerschaere	een periode van een jaar
kerfven	op de kerfstok zetten Bijv: ...rechtveerdelijcken te kerfven...
maelstede	plaats waar recht wordt gesproken. Bijv. ... <i>doer dien datter geen weesen van Pieter Geerts hier ter maelsteden en wonen...</i>
mencken	beknibbelen?

¹ zie RAZE 3520, W-306 rechts, fol 40, 15-10-1571

² RAZE 3524, 63, 5-10-1586 (MPS: of is het gegraveert?)

mengelen	vermengen
noetelijcke wercken	noodzakelijke werken
van nul en van onweerde	Het arrest is nietig verklaard. Bijv. “.....dattet voors. arrest behoorde te zijn van nul ende van onweerde duer dien dat ...”
de rechte kenniss	voor de schepenenrechtbank een verklaring geven. Bijv “... dat vuyt crachte van te doen gebien ende es haer heijtschende de rechte kennisse wat haer kennelijck es oft te vooren staet hoe als”
reekenen pitten ende paelen:	mensen komen bij elkaar om de finale afrekening van alle openstaande rekeningen en eisen te maken. Zie bijv. RAZE 3519, W-9 rechts, fol 19, 20-10-1565.
schedulen	erfenis verdelen, zie bij cavelen en delen
sententie	uitspraak van een rechtbank. “Schepenen hebben gewesen met sententie”
schieten	voorschieten. Bijv: “....dat Jan Heijndricks belooft te geven dese voors. somme ofte geeft hijt niet zoe zal de dijckgraeve dit gelt schieten, doet hijt niet zoe sal Pieter Pieters het gelt tselve schieten,
schijnder zonne bij staende	baecken: Volledig duidelijk? Bijv: “tot deser erfve es dat volle recht gehantiert te weten bij schijnder zonne bij staende baecken” (zie RAZE 3518, W3-4 rechts, fol 25, 2-10-1565)
sepultuere	uitvaart
soo crachtich soo machtich	Bijv. Scheepenen wijsen met sententie ver stelt tot zaterdaege naestcomende dan zoe crachtich zoe machtich als nu zoude mogen hebben. Volgens mij: onder dezelfde juridische voorwaarden
tachterweesen	achterstand. Bijv: “...overmidts tachterweesen...”
tee	ondereind van een dijk
tende mete tende den gelde	<u>Wie kan mij hierbij helpen?</u> Bijv.heeft geleverd aen Cornelis Jacob Boudewijns 10 gemet luttel min ofte meer al tijts tende mete tende den gelde..... ³
tweeschatte	dubbele waarde van een bepaald bedrag. Als bijvoorbeeld het geschot (grond)belasting na twee jaar nog niet betaald was, werd het bedrag verdubbeld na goedkeuring van de schepenen. Je had ook drieschatte of vierschatte. Ook wel “twijschatte” genoemd
verbaele woorden en andere	onkennelijckheden De schepenen voor alles en nog wat uitgemaakt. Bijv:Dignus Corneliss de Raet is gecondemneert inde boete van 5s ende dat duerdien dat hem den schouijt heeft becellengiert (beboet) ende dat van verbaele woorden ende ander onkennelijckheden
verporren	verplaatsen van goederen
verstellen	verschuiven tot de volgende rechte dag. Bijv. “”.... ver stelt ten naesten te weten op diesendaege naestcomende ...
verwiltcuringe van partie	toestemming van partij
vrij goet	goederen waarop geen schuld zat. “De schuldenaer zoude bewijsen zijn vrij goet”.

³ RAZE 3520, W268